

Het Maasdal tussen Eijsden en Mook
Een veranderend cultuurlandschap tussen mesolithicum en nieuwe tijd
dr.ir. L.A. Tebbens & drs. E. Ball

Het Maasdal tussen Eijsden en Mook

De bewonings- en gebruiksgeschiedenis van het Maasdal , op basis van archeologisch onderzoek in het Malta-tijdperk

E.A.G. Ball, L.A. Tebbens & C.M. van der Linde (red.)

E.A.G. Ball
I.J. Cleijne
A.M.J.H. Huijbers
C.F. Jeneson
P.P.J. Kimenai
C.M. van der Linde
J.R. Mooren
L.A. Tebbens

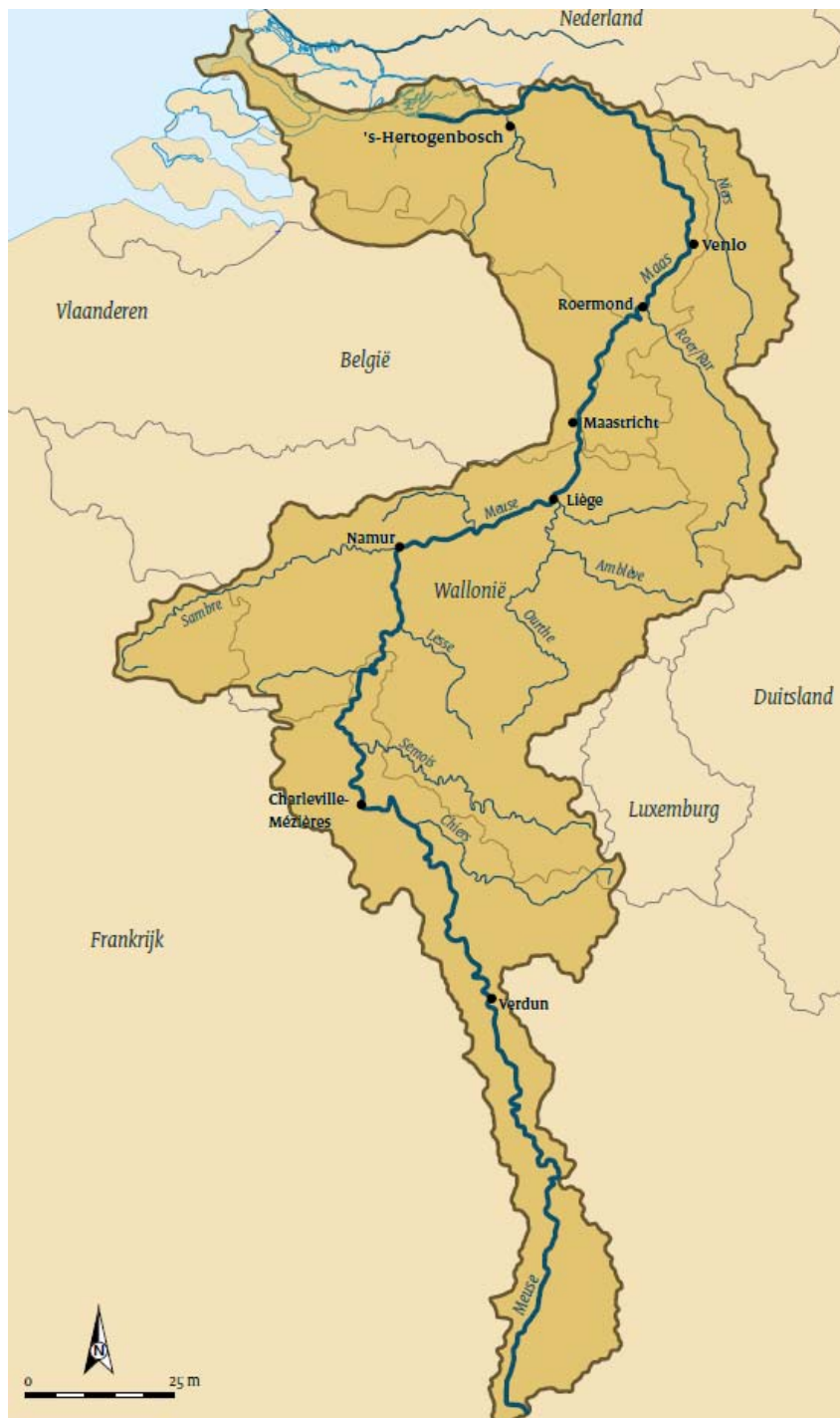
L.B.M. Verhart
J.F. van der Weerden
J.M.J. Willems
E. Rensink
M. Leenders
K. Winthagen
H. Stoepker
E. Heunks

archeologische onderzoeken Maasdal
(1997 tot 2015)

556 Archis-onderzoeksmeldingen, o.a.:

- 92 opgravingen
- 256 proefsleufonderzoeken
- 161 begeleidingen

De Maas als regenrivier

Drainagegebied: 33.000 km²

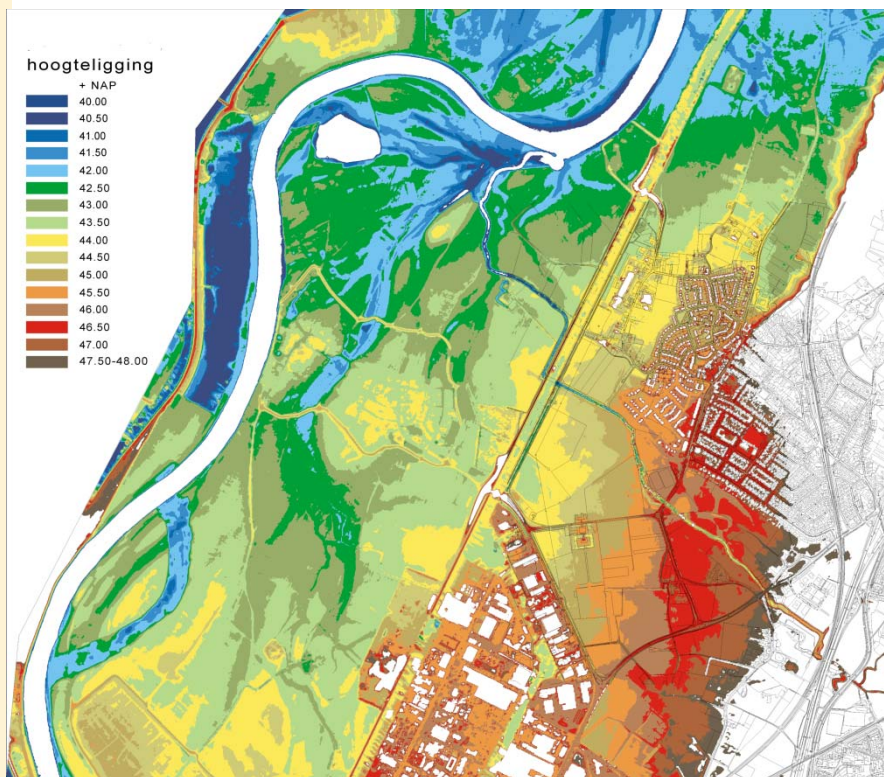
Jaarlijkse afvoer: gem. 263 m³/s

Minimum afvoer: ca. 0 m³/s (zomer 1976)

Hoogst gemeten afvoer: ca. 3000 m³/s (feb. 1995)

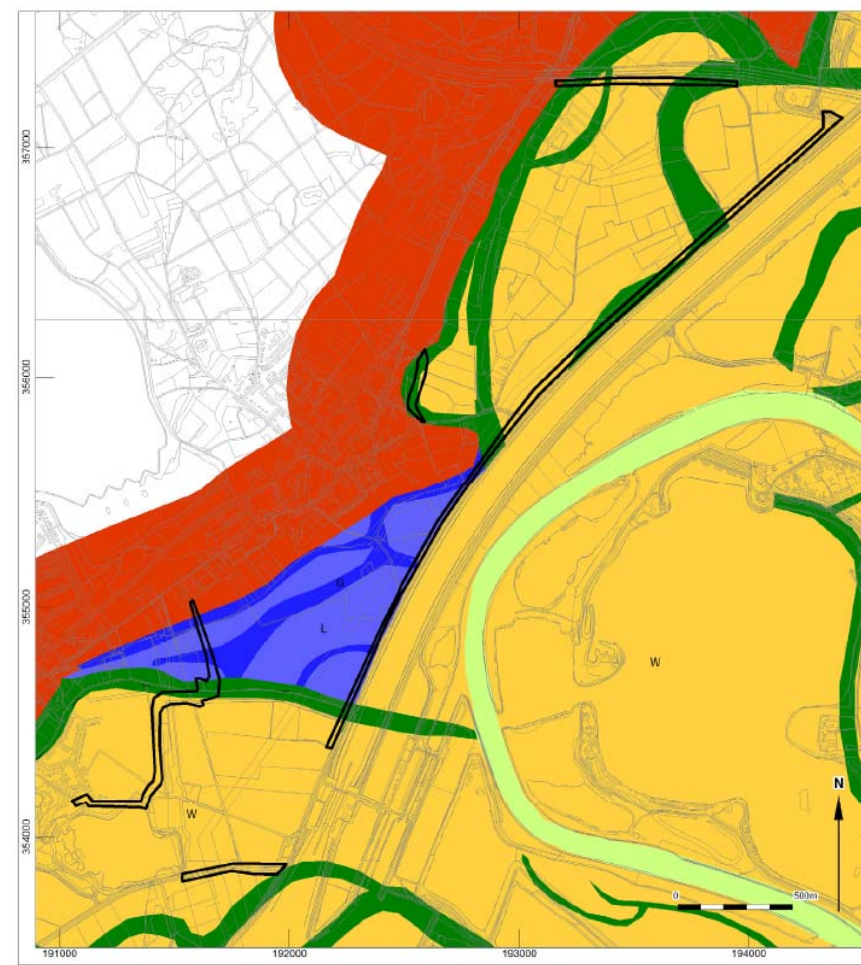
Kenniswinst landschap: documentatie en dateringen

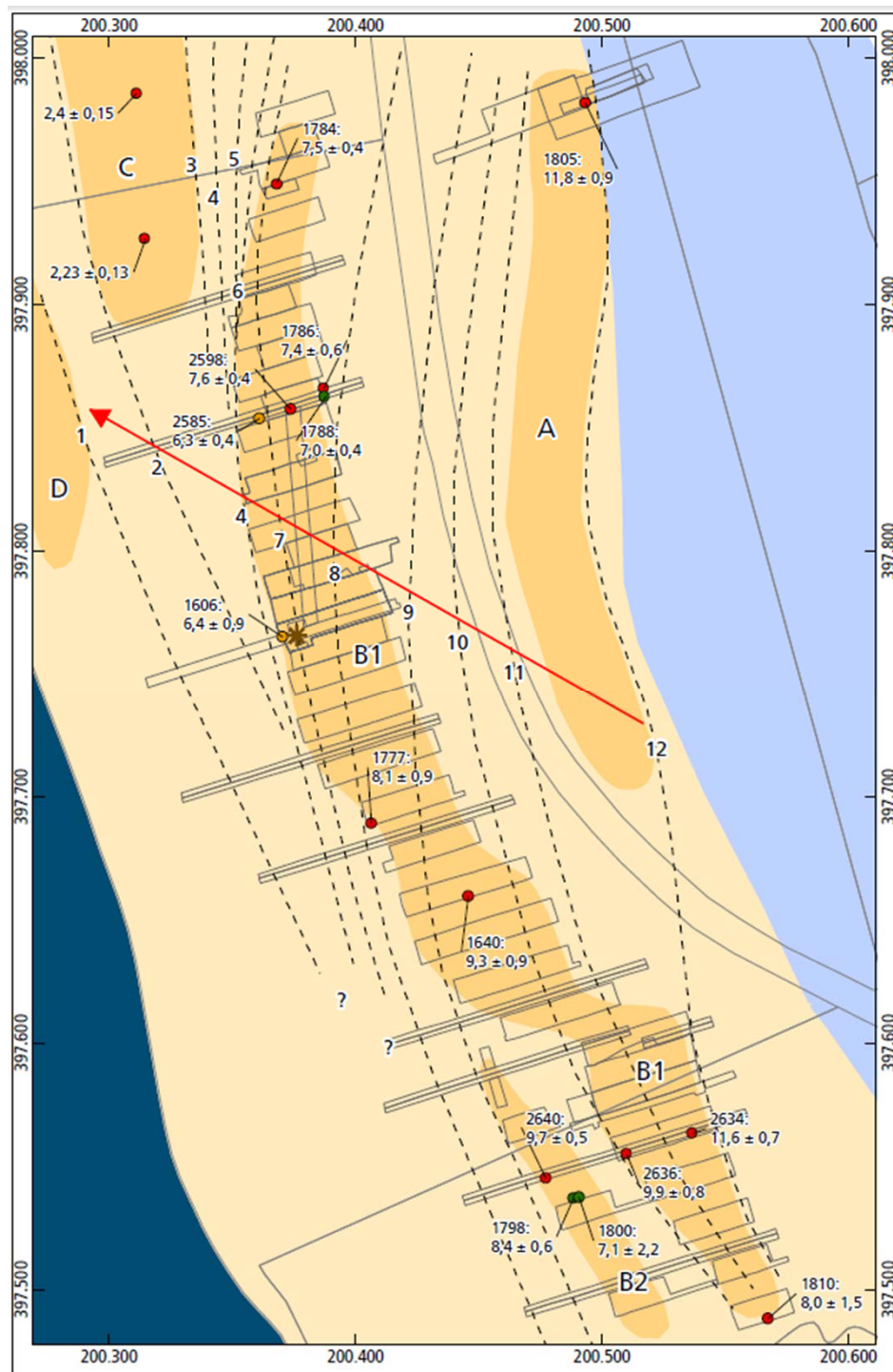

Kempen Blok - Itteren – Borgharen, Grensmaas:
L. Dryas terras

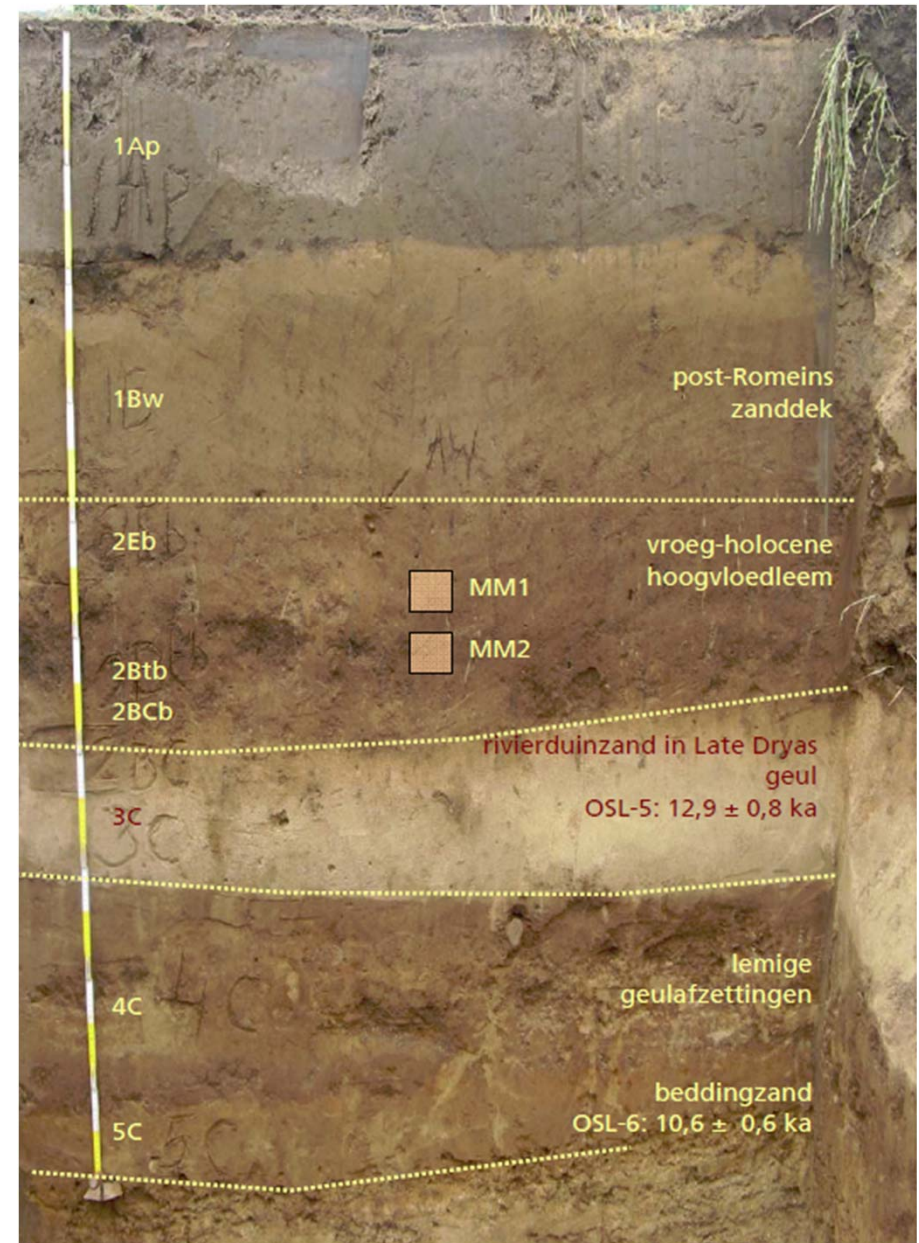
- Profielen en boringen
- >100 OSL-dateringen; vele ^{14}C -dateringen
- Terrassenstratigrafie: lateraal, niveaus
- Verticale profielopbouw per vindplaats

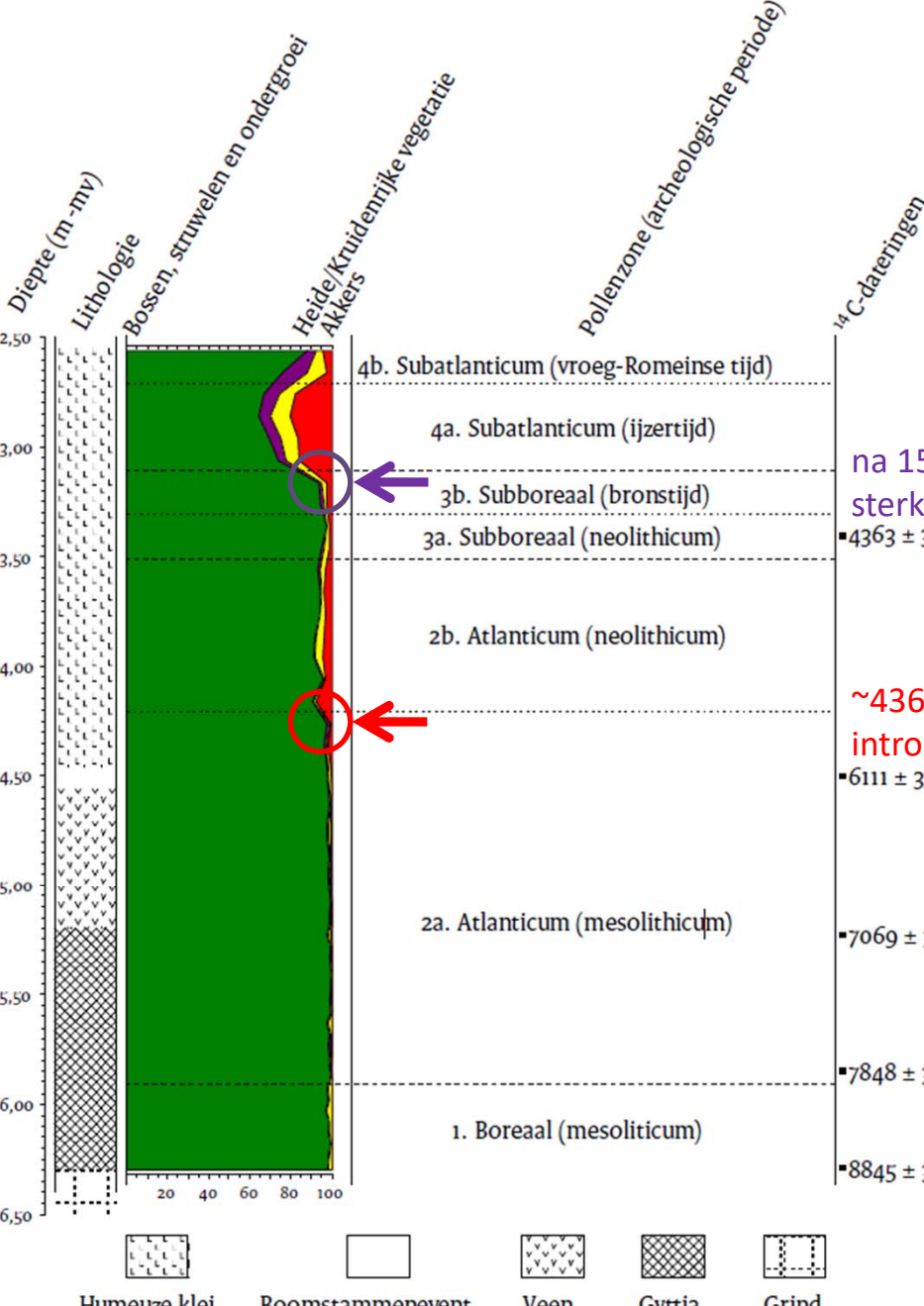
Roerdalslenk – Lateraalkanaal West, Zandmaas:
Laterale dynamiek holocene Maas

Venloslenk – Well-Aijen, Zandmaas:
laat-glaciale terrassen,
laterale dynamiek vroeg-holocene Maas

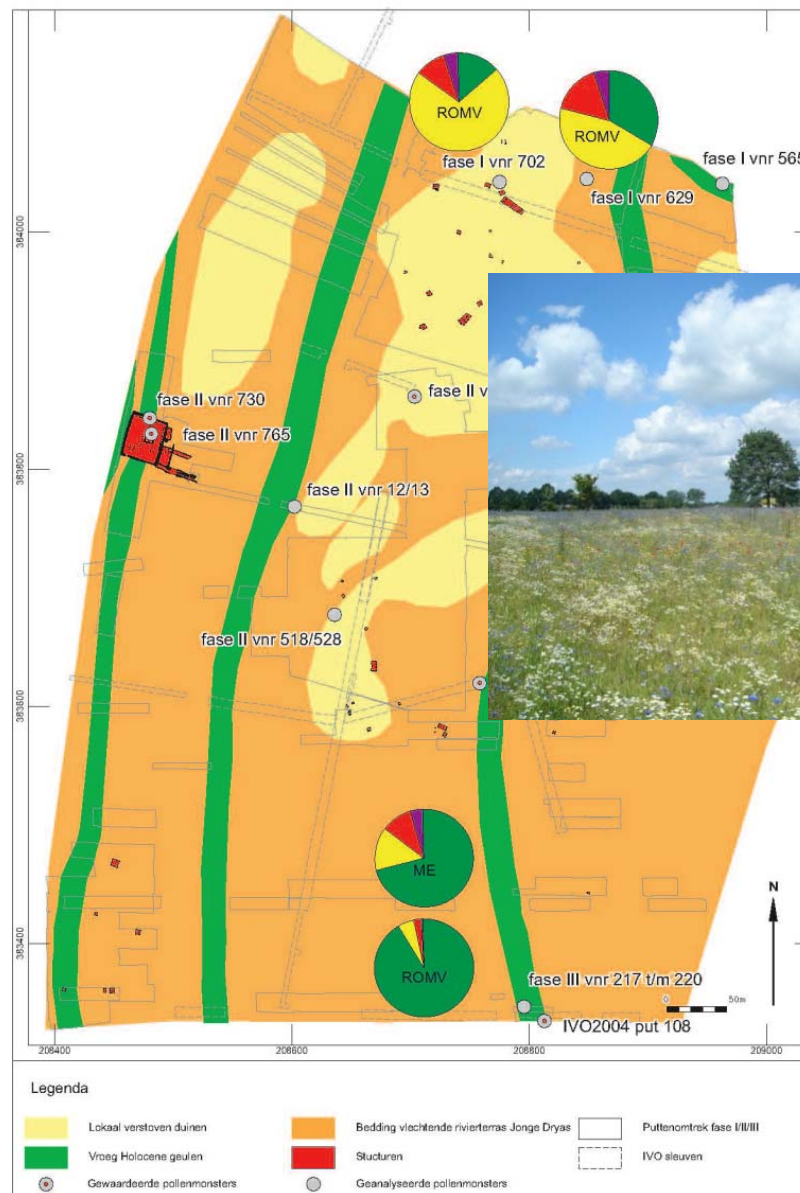
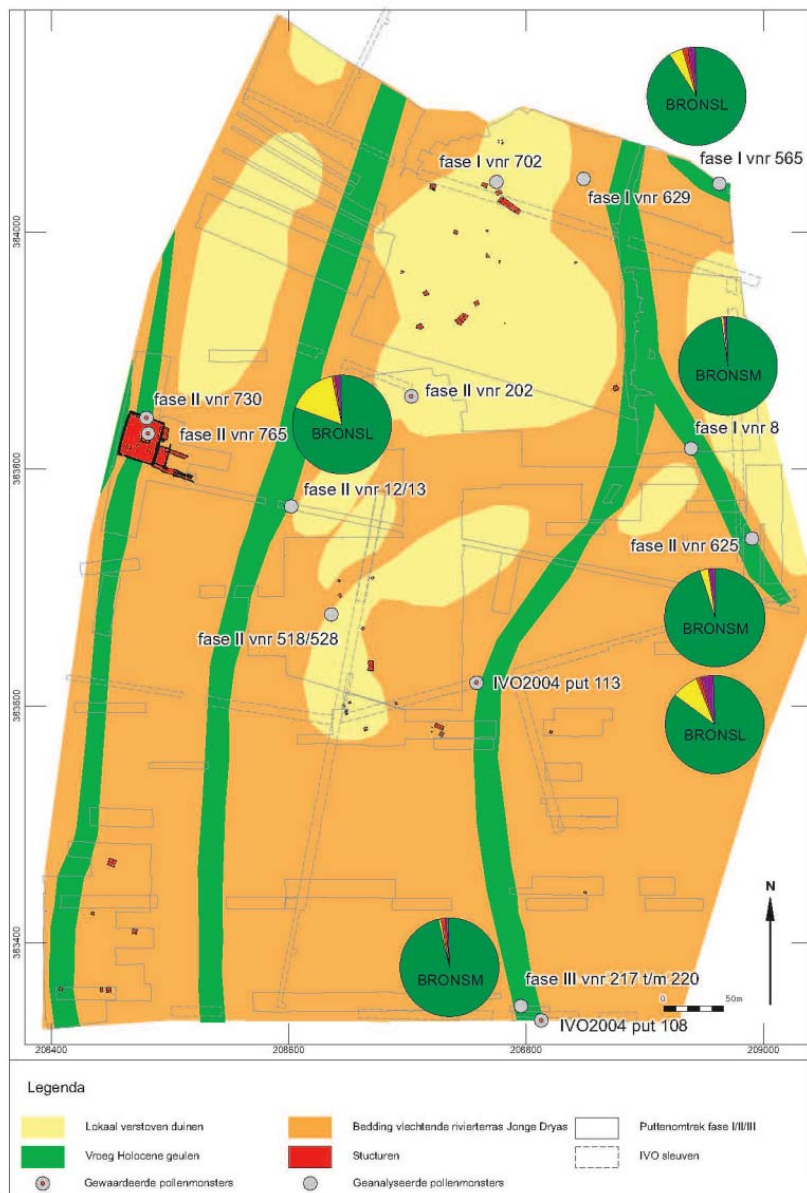

Archeologische kenniswinst landschap: vegetatie & landgebruik

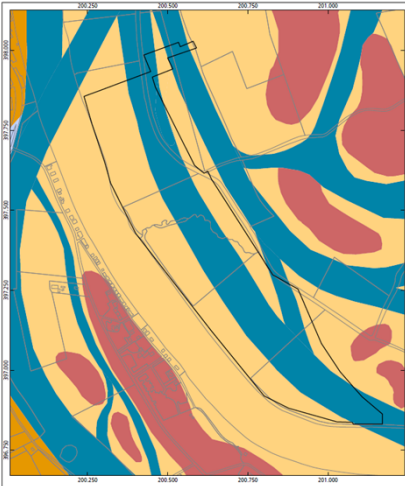
bronstijd

Romeinse tijd

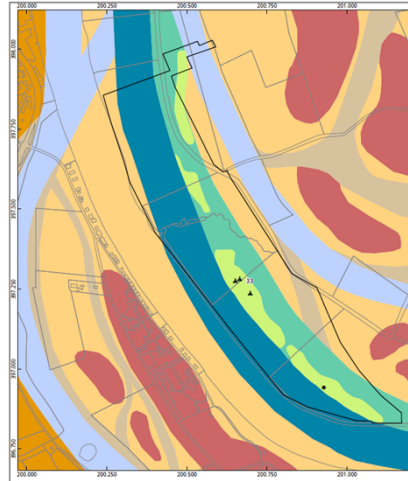

Archeologische kenniswinst: landschapsreconstructie Well-Aijen

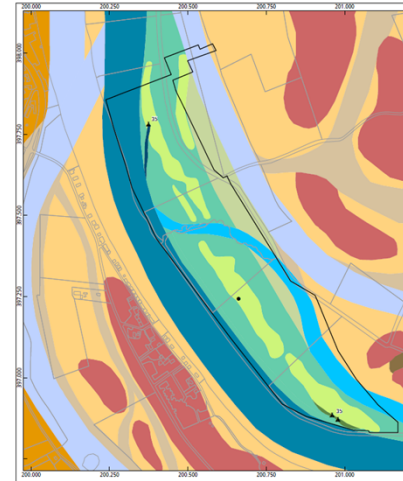
Landschap

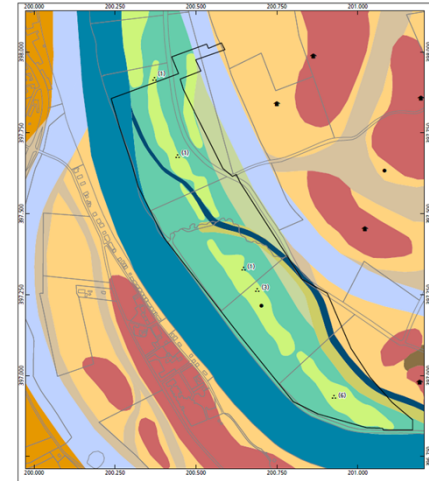
9700 v.Chr.
(laet-paleolithicum)

8000 v.Chr.
(vroeg-mesolithicum)

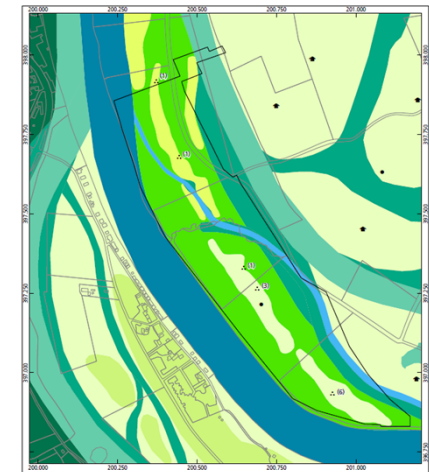
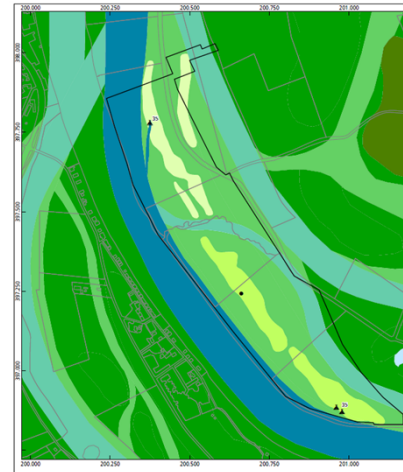
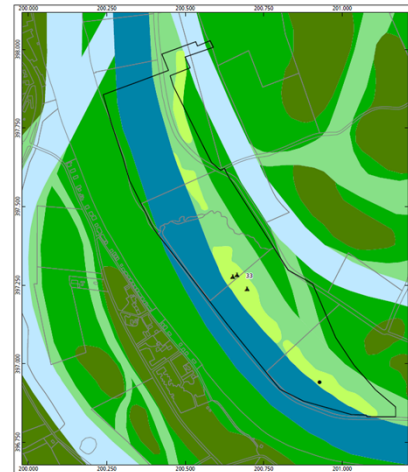
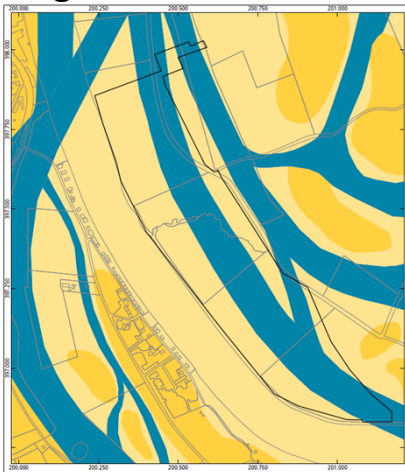

4300 v.Chr.
(vroeg-neolithicum B)

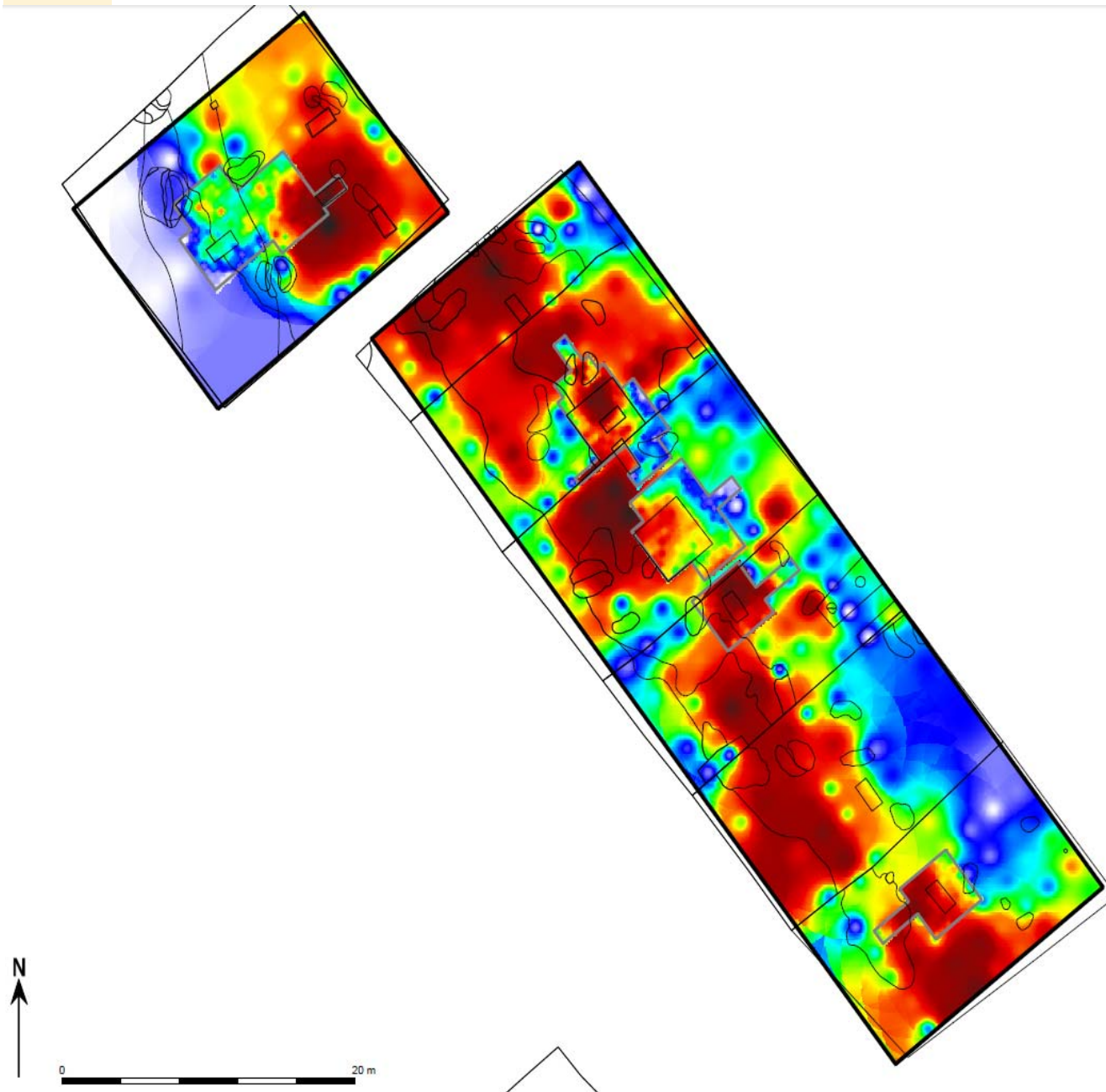

1000 v.Chr.
(late bronstijd)

Vegetatie

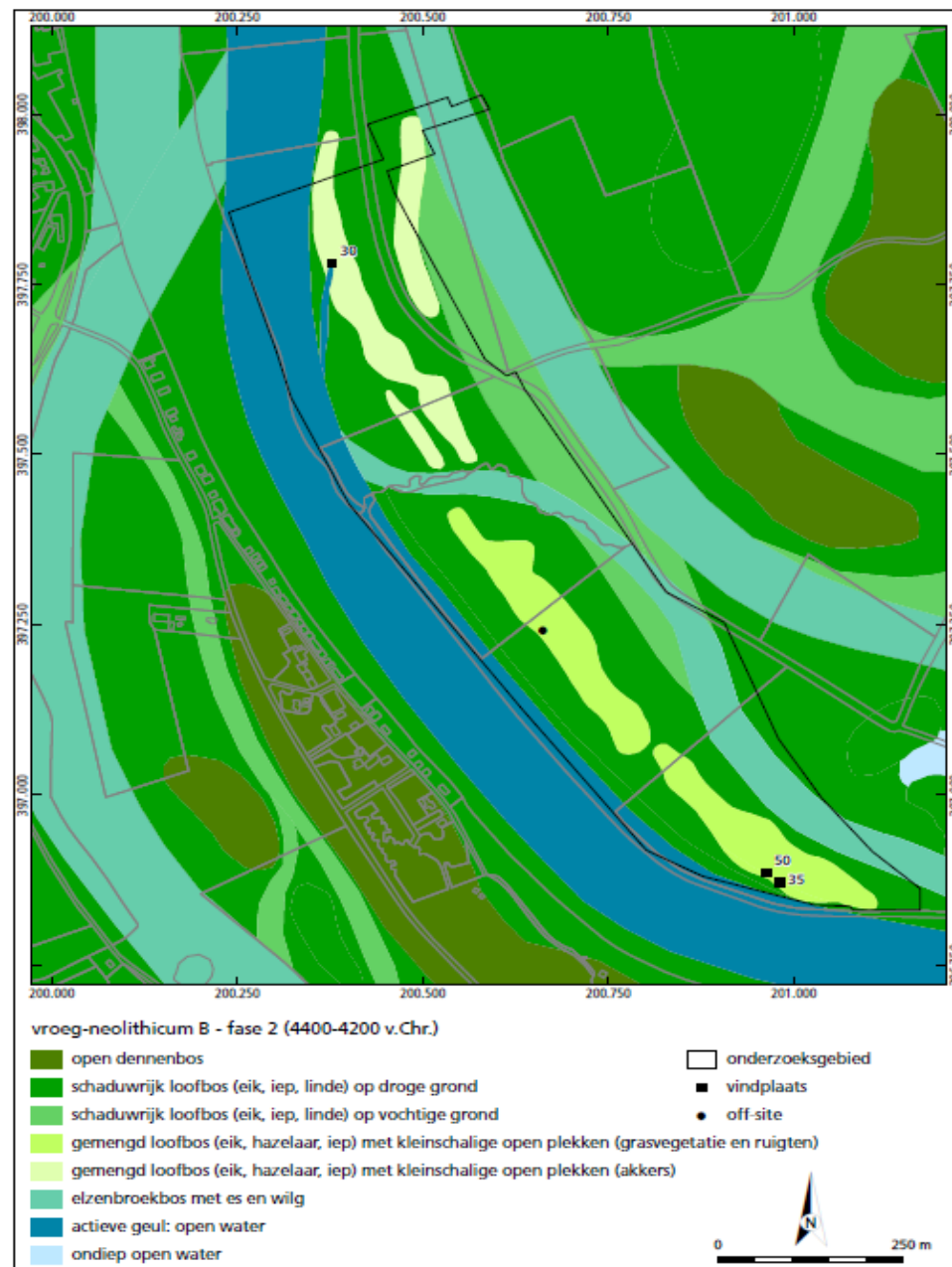

Mesolithicum (10.000 – 5300 v.Chr.)
Jachtkampen, vuursteenbewerking langs oevers

Vroeg neolithicum (5300-4200 v.Chr.)

Eerste sedentaire bewoning, introductie graan en aardewerk

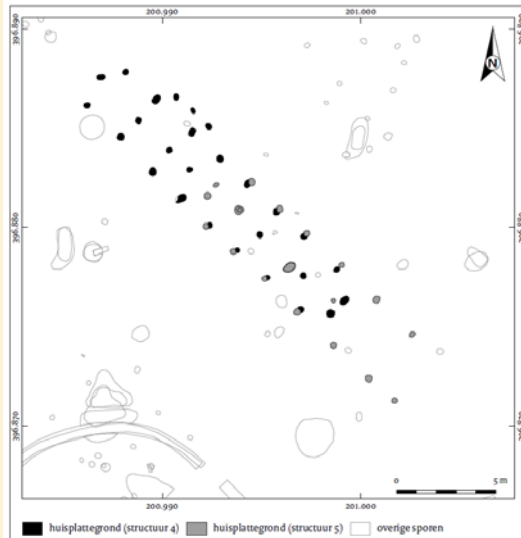

Midden- en laat-neolithicum (4200-2000 v.Chr.)
Sedentaire bewoning op erven, graan en aardewerk; vee?

2851 – 2680 v.Chr.
(Steingroep)

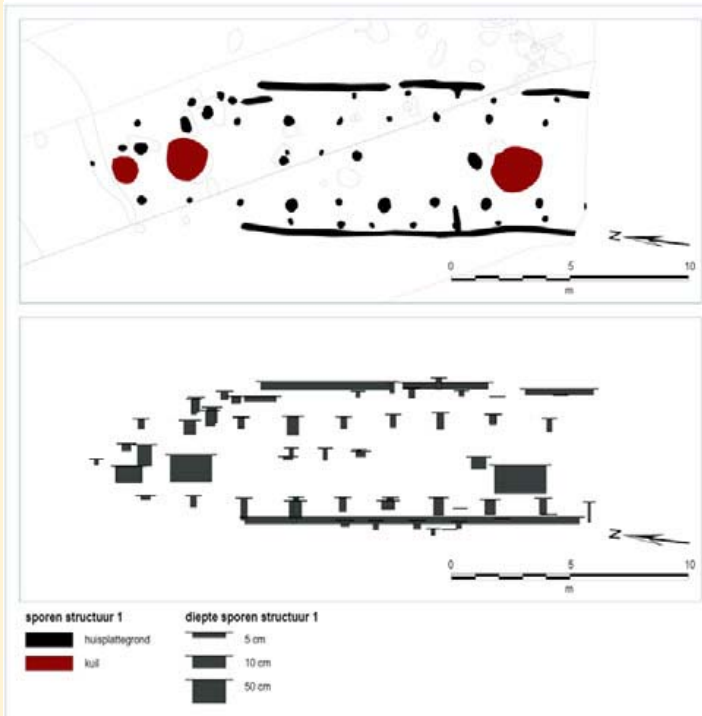
Vanaf midden-bronstijd Voortschrijdende ontbossing, open landschap, grafveldjes

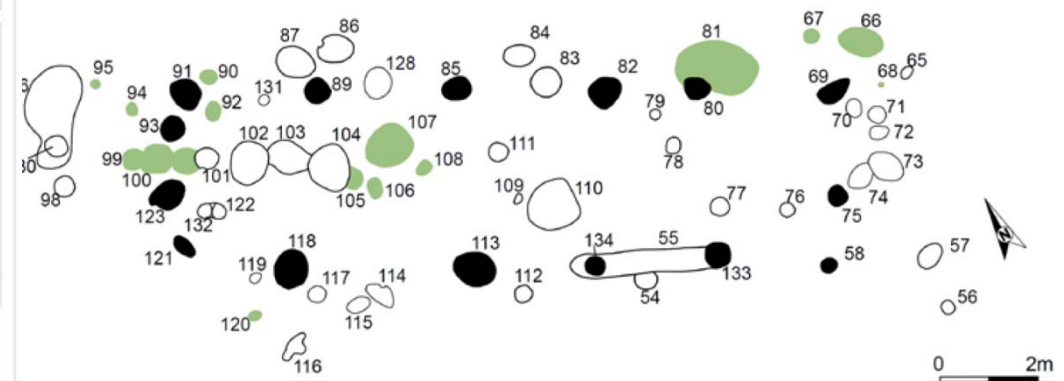
Well-Aijen

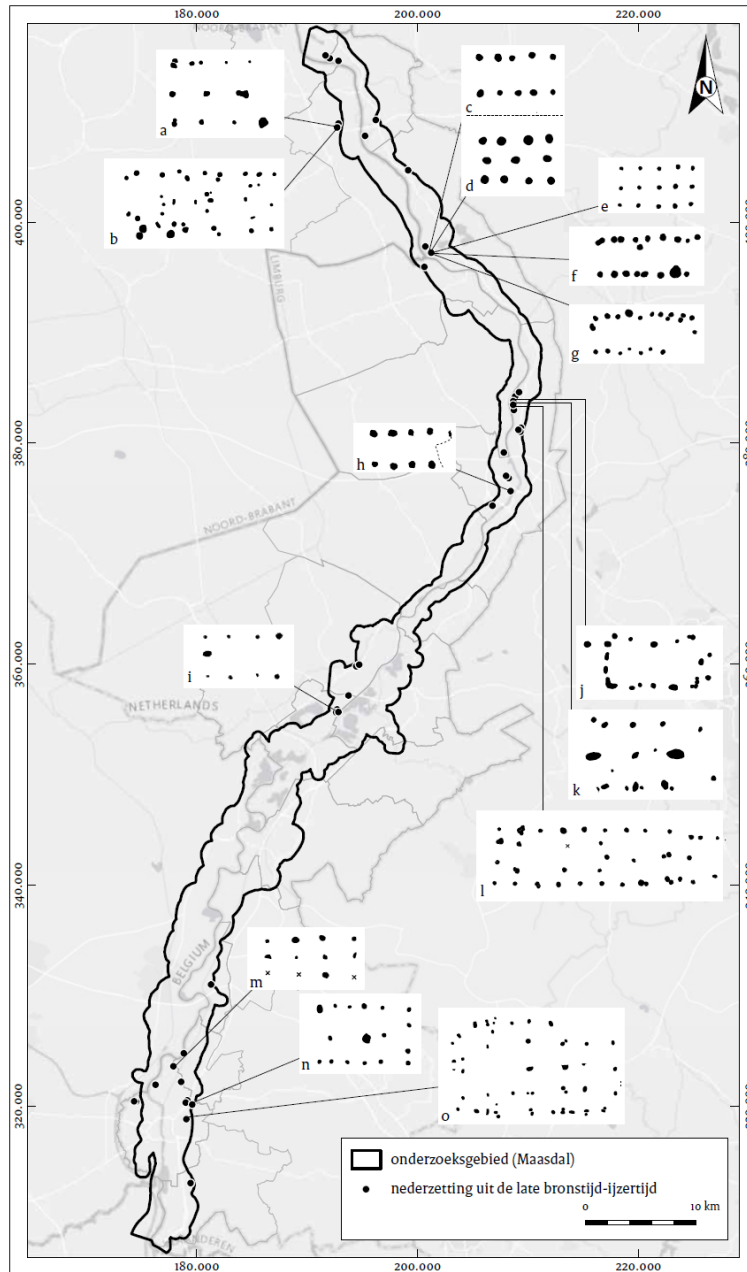
Heijen-De Smele

Baarlo

Nederzettingen uit de late bronstijd-ijzertijd: verder van de Maas af, naar hogere delen!

- late bronstijd (1100-800 v.Chr.):
nederzettingsterreinen,
geen huisplattegronden
- vroege ijzertijd (800-500 v. Chr.):
goed vertegenwoordigd
- vroege ijzertijd - begin midden-ijzertijd
(800-375 v.Chr.):
meeste huisplattegronden,
verschillende typen,
overeenkomsten zand- en lössgebied
- tweede helft midden-/late ijzertijd
(375-12 v.Chr.)
vernatting, vrijwel geen nederzettingen
(in lage delen van het Maasdal)

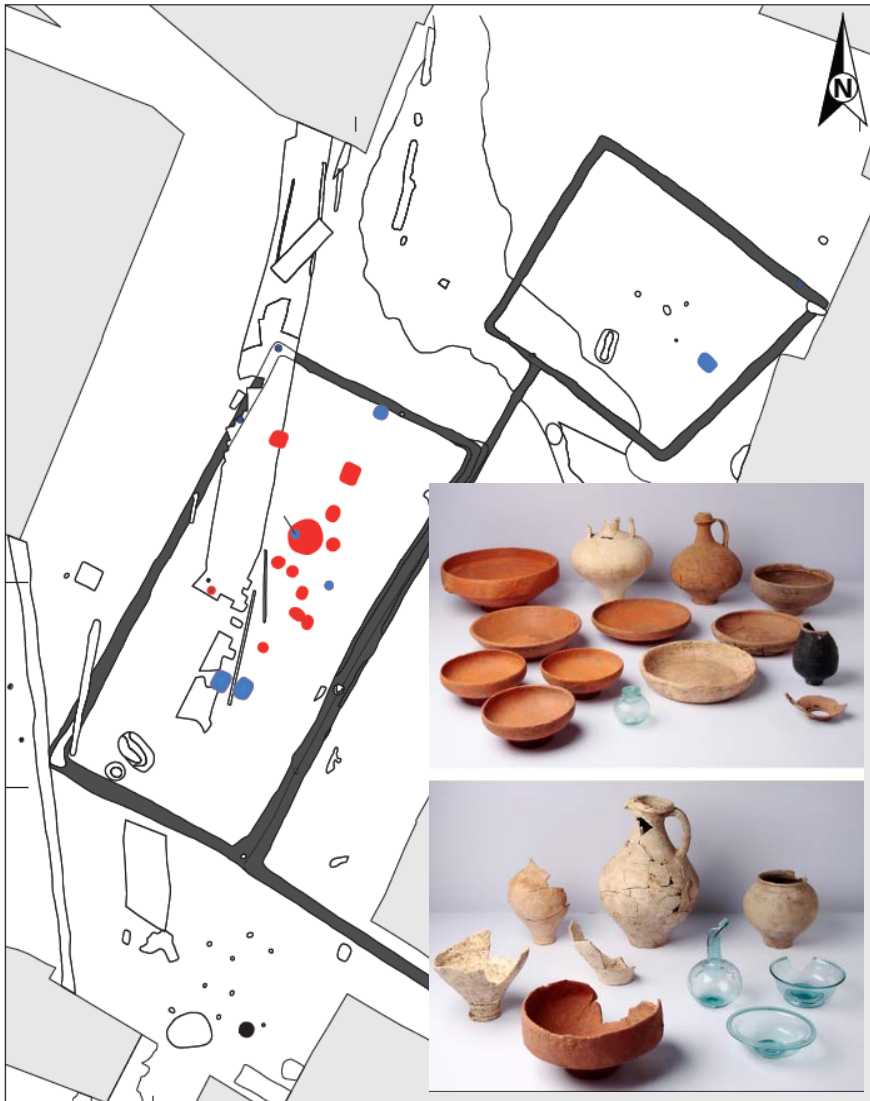
Late bronstijd – ijzertijd:
individuele graven, grafgroepjes en grafvelden,
het holocene Maasdal als ritueel landschap?

Lomm: grafveld midden- en late ijzertijd (375-175 v.Chr.)
- met grote en rechthoekige greppelstructuren

Itteren-Emmaus: bijzettingen uit de Romeinse tijd

a.

b.

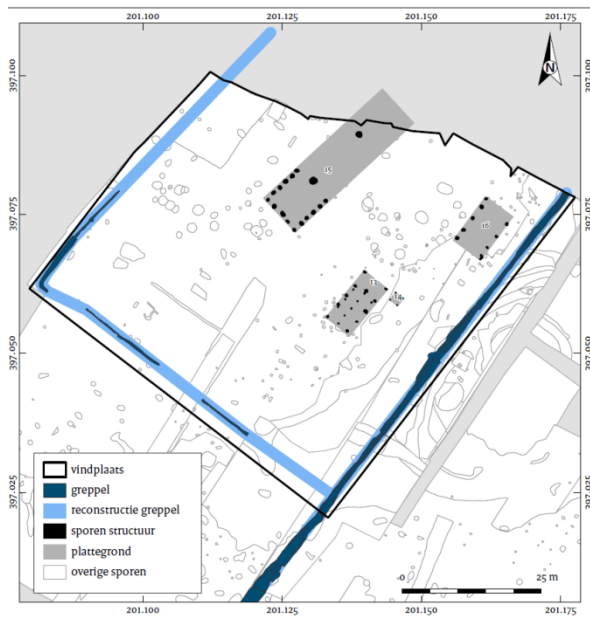

■ graven uit de ijzertijd ■ graven uit de Romeinse tijd ■ greppelstructuur □ overige sporen

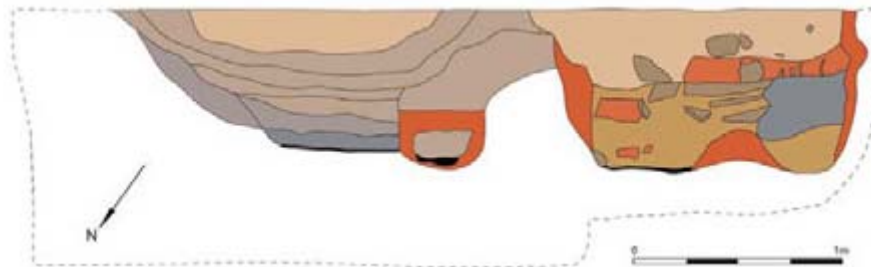
0

25 m

Vroeg- en midden-Romeinse tijd: vici, villae en infrastructuur - Cuijk, Venlo, Maastricht

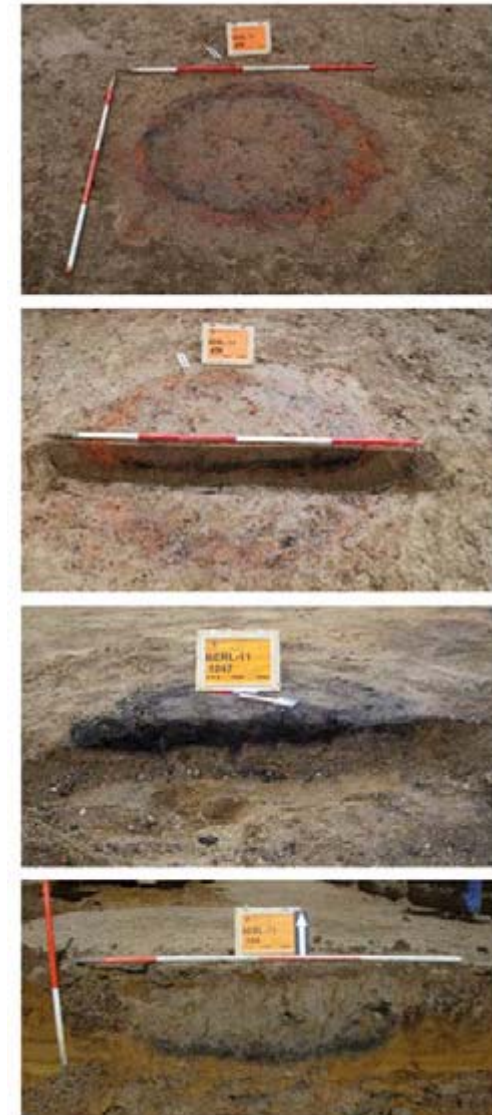

Laat-Romeinse tijd – vroege middeleeuwen:
vrijwel geen bewoning, ambacht, houtskoolproductie
uitzonderingen: vici, Gennep, Holtum-Noord (4^e-5^e eeuw)

Maastricht-Lanakerveld

Well-Aijen, WV-4

Romeinse tijd – vroege middeleeuwen: afdekking prehistorisch landschap:!
'post-Romeins dek' vanaf 4^e eeuw AD

Vroegste OSL-dateringen:

- Borgharen-Daalderveld/Pasestraat: 382 – 662 AD
- Lomm: 450 – 730 AD
- Well – Aijen, wv 4: 310 – 530 AD

Afgedekte sporen Well – Aijen, wv 2: ná 245-397 AD

De Maas: nieuwe tijd

Agrarisch landgebruik, handel, transport, baksteenfabricage, zandwinning

Maas

Aan de Maas

Elsloo

Conclusies kenniswinst

Grote aardwetenschappelijke en archeologische kenniswinst, dankzij:

1. 'Landschaps-archeologisch onderzoek'
Itteren-Borgharen, Lomm, Well-Aijen, ...
-> Beleidsprogramma Maaswerken!

3. Specialistisch onderzoek:

- OSL-dateringen
- ^{14}C -dateringen
- Palynologisch onderzoek
- Micromorfologie

2. Fysisch-geografische
en bodemkundige
documentatie!

Conclusies cultuurlandschap (holoceen en L. Dryas-terras!)

- **mesolithicum – midden-neolithicum:**
Maasoevers intensief gebruikt
eerste graanakkers in het bos op kronkelwaardruggen
- **laat-neolithicum en vroege bronstijd:**
huizen vlak langs de Maas
lokale ontbossing, graanverbouw en graslanden
- **midden-bronstijd (- late bronstijd):**
nederzettingen vlak langs de Maas, graven
begin grootschalige ontbossing, groter aandeel cultuurland
- **vroege en midden-ijzertijd:**
intensieve bewoning op het laagterras; grafvelden en losse graven in het holocene dal
open en ontbost landschap, rituele functie Maas?
- **gevorderde ijzertijd – Romeinse tijd:**
toenemende overstromingsfrequentie: bewoning naar hogere terrassen/terrasdelen,
sterke afname aantal nederzettingen, Romeinse vici
wel begraving, stichting grafvelden met monumentale greppelstructuren
- Romeinse tijd – vroege middeleeuwen
afdekking en nivellering prehistorisch landschap! (Romeinse vici en wegen)
- middeleeuwen – nieuwe tijd
geen bewoning meer, maar focus op landbouw - handel - transport

Dank voor uw aandacht!

I.tebbens@baac.nl

www.baac.nl